

В. К. Горovenko,

завідувач відділу Національного інституту стратегічних досліджень,

В. П. Тютюнник,

кандидат військових наук, доцент, провідний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень

Актуальні проблеми сектора безпеки та оборони України

Здійснено аналіз актуальних загроз національній безпеці, а також поглядів вітчизняних та іноземних фахівців і документів міжнародних організацій на призначення і склад сектора безпеки та оборони. За результатами аналізу визначено місце й роль цього сектора в загальній системі забезпечення національної безпеки України. Запропоновано критерій відбору суб'єктів для включення їх до згаданого сектора, за допомогою якого визначено раціональний склад сектора безпеки та оборони України. Викладено рекомендації щодо механізмів об'єднання сил та засобів таких суб'єктів для захисту національних інтересів України і керівництва ними.

Питання сектора безпеки та оборони України вже впродовж тривалого часу є предметом жвавого обговорення у вітчизняних наукових виданнях, на конференціях, семінарах і «круглих столах», а також на відповідних нарадах у державних органах. Особливо широка дискусія розгорнулася після затвердження у 2007 р. Стратегії національної безпеки України. Саме вона стала першим документом, який офіційно ввів в Україні поняття «сектор безпеки». У подальшому, у 2012 р., у новій редакції цієї Стратегії воно трансформувалося в поняття «сектор безпеки і оборони» (СБО), яке за своїм змістом не зазнало принципових змін.

Особливої актуальності питання СБО набуло нині, коли за рішенням Президента України [1] вперше в нашій державі триває здійснення комплексного огляду цього сектора.

Відомо, що поняття «сектор безпеки» прийшло до України із Заходу. І хоча там воно використовується ще з другої половини 90-х рр. минулого століття, в офіційних документах міжнародних організацій та публікаціях західних фахівців досі немає одностайності щодо призначення цього сектора, його складу, завдань, місця й ролі в підтриманні національної безпеки та оборони держави.

Так, наприклад, у доповіді Генсекретаря ООН на 62-й сесії Генеральної Асамблеї 23 січня 2008 р. зазначається, що вказаний сектор – «це широкий термін, який часто використовується для опису структур, установ і персоналу, відповідальних за керівництво, забезпечення і нагляд за безпекою в країні» [2].

Однак пізніше в Резолюції Ради Безпеки ООН 2030 від 21 грудня 2011 р. уже вживається дещо інше поняття – «оборонний сектор та сектор безпеки», а в Резолюції 2057 від 5 липня 2012 р. – знову «сектор безпеки».

Крім того, в ООН немає узгодженої позиції й стосовно складу цього сектора. Так, наприклад, у згаданій доповіді Генерального секретаря цієї організації до нього віднесені військові відомства, правоохоронні органи, виправні заклади, розвідувальні служби, органи охорони державного кордону, митні служби, сили цивільної оборони, а також елементи судового сектора, відповідальні за розгляд справ, пов'язаних з можливою злочинною поведінкою або несанкціонованим застосуванням сили. До сектора безпеки належать також суб'єкти, які відіграють певну роль у керівництві та нагляді за розробкою й виконанням програм з питань безпеки, зокрема законодавчі органи та міністерства. До нього також відносять і деякі групи громадянського суспільства. Іншими недержавними суб'єктами, які можуть розглядатися як частина сектора безпеки, визнаються приватні служби безпеки.

Водночас у документах Європейського Союзу сектор безпеки визначається у скороченому складі. Зокрема, в Рекомендації Парламентської асамблеї Ради Європи 1713 (2005) «Демократичний контроль над сектором безпеки в державах-членах» до нього відносять лише збройні сили, спеціальні й розвідувальні служби, поліцію та прикордонні служби.

Значні розбіжності щодо визначення поняття і складу сектора безпеки простежуються також у наукових публікаціях іноземних експертів.

Характерні приклади їх розширеного трактування наводяться у працях Ф. Молнара [3] та відомої дослідниці в галузі гендерних питань у реформуванні силових структур К. Валасек [4]. Остання, зокрема, пропонує розглядати сектор безпеки як сукупність державних інститутів та інших організацій, які відіграють певну роль у підтриманні безпеки держави та його громадян, а саме:

- основні суб'єкти безпеки, представлені державними силовими структурами;
- органи управління системою безпеки і контролю – від парламенту й уряду до суб'єктів громадянського суспільства, у тому числі засобів масової інформації;
- органи юстиції та правопорядку;
- не передбачені законодавством сили безпеки, а саме визвольні армії, партизанські формування, приватні охоронні фірми, ополчення політичних партій тощо;
- не передбачені законодавством учасники громадянського суспільства – професійні об'єднання, науково-дослідні заклади, правозахисні, релігійні й неурядові організації та групи місцевої громадськості.

Дещо іншої думки дотримується фахівець Женевського центру демократичного контролю над збройними силами (DCAF) А. Фопен, який вважає, що сектор безпеки складається «зі збройних сил, служб безпеки, поліції у формі або в цивільному, жандармерії, служб розвідки, прикордонних служб, служб внутрішньої безпеки, а також міліції та озброєних формувань, які працюють на державу, поряд з нею або пов'язані з нею» [5].

Разом з тим, попри зазначені розбіжності, можна стверджувати, що при вживанні поняття «сектор безпеки» мова не йде про якусь нову організаційну структуру. У більшості випадків при цьому мають на увазі лише сукупність «інституцій та організацій, яким держава надала легітимізовану роль у використанні чи загрози використання примусової сили в суспільстві для протидії зовнішнім або внутрішнім загрозам безпеці держави та її громадян» [6].

Питанням СБО присвячені також публікації багатьох вітчизняних науковців та експертів [7–12]. Як і в іноземних авторів, у них присутні доволі полярні думки щодо призначення цього сектора, його складу, завдань, місця й ролі в підтриманні національної безпеки та оборони України.

Так, наприклад, прибічники «широкого» тлумачення, зокрема В. Гречанінов, вважають за потрібне залучати до СБО, крім «силових» структур, також дипломатичні служби та оборонну промисловість [13].

Ще ширше представництво у складі СБО пропонує С. Нечхаєв: «...сили, органи та організації, на які чинним законодавством покладено захист національної безпеки і оборони держави та здійснення демократичного контролю за діяльністю його суб'єктів» [14]. Тобто автор фактично ототожнює сектор безпеки та оборони із системою забезпечення національної безпеки, визначення якої було дано у схваленій Верховною Радою України

в січні 1997 р. Концепції (основах державної політики) національної безпеки України (утратила чинність на підставі Закону № 964-IV від 19 червня 2003 р.)¹.

Інші фахівці є прихильниками «вузького» підходу до призначення цього сектора, визначення його складу й завдань. Зокрема, вони вважають основним призначенням СБО забезпечення виключно воєнної безпеки та оборони держави [15].

Основні причини наведених та інших розбіжностей стосовно призначення і складу СБО пов'язані, на нашу думку, з невизначеністю критеріїв, яким мусять відповідати складові, точніше, суб'єкти цього сектора, а також неоднозначним трактуванням його місця й ролі в підтриманні національної безпеки та оборони держави.

У зв'язку із цим пропонуємо **основним критерієм відбору суб'єктів для включення їх до складу СБО вважати наявність у них законодавчо наданих повноважень щодо застосування зброї, здійснення спеціальних заходів або правового примусу при підтриманні національної безпеки та оборони України.**

Крім того, пропонується не обмежуватися лише введенням терміну «сектор безпеки та оборони», як це простежується на Заході, а звести згадані суб'єкти в окрему підсистему загальної системи забезпечення національної безпеки.

До цього спонукають зміни, які відбуваються в безпековому середовищі. За останнє десятиліття вони стали особливо значущими як на глобальному й регіональному рівнях, так і навколо окремих країн. Зокрема, це пов'язано з розширенням спектра загроз міжнародній і національній безпеці. До традиційних у минулому класичних воєнних загроз додалася кіберзлочинність – побічні негативні наслідки поширеного використання інформаційно-комунікаційних технологій. З давніх віків, але в новій формі повернулося піратство. Лернейською гідрою для міжнародної спільноти став тероризм, посилений можливостями глобалізованого світу й сучасними технологіями.

Поряд із цим простежується тенденція до комплексного застосування різних видів, форм та засобів боротьби в міждержавних та внутрішніх збройних конфліктах. У міжнародному експертному середовищі вони отримали назву «гібридної війни» (hybrid warfare). Для них характерне поєднання збройної боротьби державних військових формувань з інспірованими ззовні діями сепаратистських, націоналістичних, релігійних та інших рухів і створення ними незаконних збройних формувань при широкому залученні приватних військових компаній (ПВК) та проведенні інформаційно-психологічних операцій, з фінансово-економічними та іншими несилловими формами боротьби і непрямими діями.

¹ Розділ V Концепції (основ державної політики) національної безпеки України: «Система забезпечення національної безпеки – це організована державою сукупність суб'єктів: державних органів, громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об'єднаних цілями та завданнями щодо захисту національних інтересів, що здійснюють узгоджену діяльність у межах законодавства України».

Особливості нових загроз посилюють роль у протидії їм спецслужб, поліції та інших правоохоронних органів, а також зумовили необхідність об'єднання їхніх зусиль з відповідними діями збройних сил.

Водночас збройні сили змушені дедалі частіше й ширше залучатися до виконання не притаманних їм раніше завдань. Це, зокрема, стосується їхньої участі в захисті конституційного ладу держави, боротьбі з тероризмом, піратством, кіберзлочинністю та незаконними збройними формуваннями.

Поява нових неklasичних загроз та ускладнення їхнього характеру зумовили практику переходу від багатofункціональності до спеціалізації військових формувань, правоохоронних органів, спецслужб та інших «силових» держорганів. Безумовно, це сприяє підвищенню професіоналізму при вирішенні відповідних завдань, однак супроводжується й певними негативними наслідками: збільшенням кількості суб'єктів гарантування національної безпеки, ускладненням керівництва їх застосуванням, зростанням витрат на утримання, підготовку та всебічне забезпечення діяльності тощо.

Наприклад, склад військової організації Росії за останні роки зріс від восьми до одинадцяти суб'єктів. У США у 2003 р. було утворене міністерство внутрішньої безпеки, а у 2010 р. – кіберкомандування збройних сил.

В Україні в 1998 р. був створений Державний департамент з питань виконання покарань (нині – Державна пенітенціарна служба України). У 2004 р. на базі відповідних підрозділів СБУ створено Службу зовнішньої розвідки, у 2006 р. – Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації. Уже цього року відтворено Національну гвардію України.

Наведене вище підтверджує нагальну потребу об'єднання сил та засобів усіх згаданих суб'єктів СБО, їхніх основних ресурсів² для виконання завдань із захисту національних інтересів у мирний та воєнний час. При цьому нереальною є ідея об'єднання всіх суб'єктів СБО в єдину організаційну структуру. Доцільнішим видається функціональне об'єднання цих суб'єктів, що дало б змогу:

- раціонально використовувати потенційні можливості суб'єктів СБО при захисті національних інтересів від різноманітних зовнішніх і внутрішніх загроз;
- узгоджувати концепції (програми) реформування та розвитку цих суб'єктів;
- оптимізувати систему керівництва ними в мирний час, у кризових ситуаціях та в особливий період;
- зменшити обсяги фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, потрібних для утримання, підготовки й застосування (використання) суб'єктів СБО.

Забезпечити належне реагування СБО на сучасні загрози досить проблематично за умов наявності в його складі великої кількості відповідних суб'єктів. Така сама проблема матиме місце в разі залучення до складу СБО, крім «силових» суб'єктів (військових формувань, правоохорон-

них і розвідувальних органів, спецслужб), «несилових» суб'єктів підтримання національної безпеки (міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, судів загальної юрисдикції, прокуратури, місцевих державних адміністрацій тощо), оскільки вони суттєво різняться за своїм статусом, наявними в них засобами боротьби, формами і способами дій.

Із цих причин рекомендується обмежити склад СБО такими суб'єктами, як Збройні Сили, інші військові формування, розвідувальні та правоохоронні органи, а також деякі інші спеціальні державні органи, зокрема Державна спеціальна служба транспорту й Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації. Їх об'єднує, крім уже зазначених раніше спільних ознак, ще й те, що вони мають організаційну структуру військового типу та у своїй діяльності керуються принципами єдиноначальності й централізації управління. Усе це забезпечить ефективну координацію їхніх дій під час виконання спільних завдань.

Ретельного аналізу потребує питання визначення представництва в СБО правоохоронних органів, оскільки в законодавстві відсутній їх вичерпний перелік. Відомо, що найширший з них міститься у статті 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів». Згідно з нею, до таких органів належать органи прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи й установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

До того ж цей перелік може значно розширитися й тому, що в законодавстві, як і в юридичній науці, відсутній єдиний підхід до визначення поняття правоохоронної функції держави [16]. Тому, на наш погляд, варто здійснити «селекцію» суб'єктів правоохоронної діяльності на предмет їх віднесення до СБО за критерієм, який урахував би обсяги визначених їм завдань у системі підтримання національної безпеки та оборони.

При використанні такого критерію перелік правоохоронних органів у СБО можна було б обмежити лише міліцією, правоохоронними органами спеціального призначення (Службою безпеки України, Державною прикордонною службою, Управлінням державної охорони), Державною фіскальною службою та Державною пенітенціарною службою України.

Не доцільно також включати до СБО органи прокуратури, зважаючи на статус незалежності їхньої діяльності від будь-яких органів державної влади, посадових осіб, а також рішень громадських об'єднань чи їхніх органів. З урахуванням цього з ними, як із суб'єктами підтримання національної безпеки, суб'єкти СБО взаємодіють у процесі виконання своїх завдань.

Крім того, варто звернути увагу на роль у системі підтримання національної безпеки та оборони недержавних охоронних структур і ПВК.

² Основні ресурси суб'єктів СБО охоплюють людські, матеріально-технічні, інформаційні та фінансові ресурси.

У процесі розбудови правової європейської держави особливо гостро постає проблема належного захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Гарантом такого захисту, відповідно до Конституції України, є держава. Разом з тим, реалізувати це безпосередньо й виключно державними структурами в багатьох випадках стало досить складно. Насамперед це стосується гарантування безпеки підприємців та підприємницьких структур, кількість яких в умовах ринкової економіки стрімко зростає. Деякі експерти взагалі вважають, що значній частині загроз національній безпеці неможливо ефективно протистояти без участі недержавного сектора безпеки [17].

За таких обставин держава делегує частину своїх повноважень з підтримання безпеки недержавним охоронним структурам. При цьому важливо законодавчо врегулювати та створити належні умови для їхньої діяльності. У березні 2012 р. був прийнятий Закон України «Про охоронну діяльність», який визначив правові та організаційні засади здійснення охоронної діяльності, її суб'єктів, а також загальні засади взаємодії суб'єктів охоронної діяльності з державними органами в галузі охорони правопорядку та боротьби зі злочинністю. Потенціал українських недержавних охоронних структур є достатньо потужним: на 1 травня 2014 р. зареєстровано понад 4,6 тис. суб'єктів охоронної діяльності, у яких працюють понад 60 тис. охоронців [18].

З кінця минулого століття у збройних конфліктах, міжнародних миротворчих операціях та в процесі забезпечення повсякденної діяльності збройних сил стали активно використовуватися послуги ПВК. Перелік їхніх послуг достатньо широкий.

ПВК де-факто існують і в нашій державі. Частина з них є членами міжнародних асоціацій приватних військових та охоронних компаній. Однак за відсутності в Україні законодавчого регулювання їхньої діяльності вони реалізують свій бізнес через закордонні представництва згідно із законами відповідних держав [19].

Важливо, що недержавні охоронні структури і ПВК можуть перебрати на себе певний обсяг завдань у сфері національної безпеки та оборони. Але статус приватних комерційних організацій, основною метою яких є одержання прибутку, унеможливує їх включення до системи державного планування й управління. Тому, залишаючись суб'єктами підтримання національної безпеки та оборони, на нинішньому етапі вони можуть лише взаємодіяти із суб'єктами СБО.

Таким чином, СБО доцільно вважати однією з підсистем системи підтримання національної безпеки України, суб'єкти якої здійснюють захист її національних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз шляхом застосування зброї, здійснення спеціальних заходів або правового примусу в межах наданих їм повноважень.

Основною метою створення СБО, як уже зазначалося, є об'єднання сил та засобів його суб'єктів, їх основних ресурсів для захисту національних інтересів. Таке об'єднання може бути реалізоване при виконанні певних

функцій суб'єктів СБО. Загальний перелік законодавчо визначених функцій згаданих суб'єктів можна умовно поділити на дві групи.

До першої з них належать функції, виконання яких здійснюється переважно силами й засобами одного із суб'єктів СБО. Наприклад, для міліції такою функцією є підтримання безпеки дорожнього руху, для Державної служби спеціального зв'язку і захисту інформації – забезпечення функціонування, безпеки та розвитку державної системи урядового зв'язку.

Другу групу складають функції, реалізація яких потребує спільного залучення сил та засобів кількох різних суб'єктів СБО. Саме вони і є предметом подальшого розгляду. Це, зокрема:

- для Збройних Сил – відсіч збройній агресії проти України;
- для Національної гвардії – захист конституційного ладу України, цілісності її території від спроб змінити їх насильницьким шляхом;
- для Державної прикордонної служби – охорона державного кордону на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах;
- для Державної спеціальної служби транспорту – охорона об'єктів національної транспортної системи України в особливий період.

Механізми об'єднання сил та засобів кількох різних суб'єктів СБО для виконання функцій другої групи можна проілюструвати на прикладі здійснення функції з відсічі збройній агресії проти України. Такий вибір не випадковий, оскільки, на відміну від інших подібних функцій, механізми її реалізації перевірялися протягом тривалого історичного періоду й підтвердили свою дієвість.

Вище зазначалося, що законодавство покладає виконання цієї функції на Збройні Сили. Але разом з ними до її реалізації залучаються Національна гвардія, Державна прикордонна служба, Служба безпеки, міліція, Служба зовнішньої розвідки, Державна спеціальна служба транспорту, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації.

Виокремимо характерні елементи в забезпеченні її виконання.

Перший. Законами України визначені завдання військових формувань, правоохоронних і розвідувальних органів, інших державних органів у виконанні згаданої функції, а також головний орган, відповідальний за її виконання.

У даному разі таким органом є Генеральний штаб Збройних Сил України.

Другий. Відповідно до своїх повноважень, Генеральний штаб [20]:

- здійснює стратегічне планування застосування Збройних Сил, інших військових формувань, правоохоронних органів, Держспецтрансслужби і Держспецзв'язку;
- координує їх підготовку до виконання завдань у сфері оборони;

- організовує та контролює здійснення заходів, спрямованих на підтримання військ (сил) Збройних Сил та інших військових формувань і правоохоронних органів, Держспецтрансслужби і Держспецзв'язку в постійній бойовій та мобілізаційній готовності;

- створює систему управління Збройними Силами, іншими військовими формуваннями, правоохоронними органами, Держспецтрансслужбою та Держспецзв'язку, призначеними для підпорядкування органам військового управління Збройних Сил в особливий період, та організовує її функціонування;

- узгоджує програми розвитку інших військових формувань та правоохоронних органів у частині, що стосується оборони держави, а також плани підготовки їх органів управління, з'єднань і частин, призначених для підпорядкування органам військового управління в особливий період та виконання завдань територіальної оборони.

Третій. Керівництво Збройними Силами, іншими військовими формуваннями, правоохоронними органами, Держспецтрансслужбою та Держспецзв'язку при відбитті збройної агресії здійснює Президент України – Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України через Генеральний штаб.

Природно, що у виконанні інших спільних функцій можна виокремити елементи, характерні виключно для кожної з них. Тому для врахування такої специфіки пропонується на законодавчому рівні: по-перше, закріпити за кожним із суб'єктів СБО його участь у спільному виконанні з іншими суб'єктами певних функцій щодо захисту національних інтересів України; по-друге, визначити головних суб'єктів СБО, відповідальних за виконання певних функцій щодо захисту національних інтересів України та їх повноважень стосовно суб'єктів – співучасників з реалізації цих функцій, зокрема стосовно:

- планування виконання згаданих функцій із залученням до цього відповідних суб'єктів СБО;

- організації підготовки органів управління, військ (сил) усіх суб'єктів СБО, які залучаються до виконання цих функцій;

- контролю за станом готовності всіх суб'єктів СБО до виконання зазначених функцій;

- системи управління й керівництва силами, які надаються суб'єктами СБО для виконання вказаних функцій;

- визначення порядку узгодження, розгляду й затвердження документів планування розвитку військ (сил), які надаються суб'єктами СБО для виконання функцій.

Потреба об'єднання сил та засобів різних суб'єктів СБО постає не лише стосовно зазначених вище функцій, а й при певних видах їх діяльності. Такими, для прикладу, є розвідувальна й контррозвідувальна діяльність. Ураховуючи її специфіку, передовсім дотримання принципів конспірації та незалежності в поданні відповідної інформації, об'єднання в цьому випадку різних сил та засобів суб'єктів СБО неможливе з використанням розглянутих вище механізмів. Більш прийнятним, на наш погляд, є

налагодження між подібними суб'єктами механізмів взаємодії або координації їхньої діяльності. Зокрема, саме для реалізації такого механізму **відновлено роботу Комітету з питань розвідки при Президентові України.**

Одним з найскладніших питань, яке виникатиме при плануванні виконання згаданих функцій, є визначення потрібних для цього сил і засобів різних суб'єктів СБО. Кожний суб'єкт при такому плануванні може одночасно виступати як реципієнт, який отримує від інших суб'єктів певні сили й засоби для виконання функції, в реалізації якої він є головним, і як донор, котрий надає свої сили й засоби в інтересах діяльності інших суб'єктів СБО.

Для вирішення таких питань варто було б застосовувати метод так званого «перехресного» планування.

І на останок слід зупинитися на питаннях щодо керівництва СБО.

Основною метою такого керівництва є забезпечення ефективної діяльності суб'єктів СБО з протидії загрозам національним інтересам України в межах визначених їм функцій та завдань.

Найперше, що необхідно здійснити для її досягнення, – це законодавчо підпорядкувати Президенту України в особливий період та в умовах надзвичайного стану всі суб'єкти СБО. Це особливо актуально для деяких правоохоронних органів, які перебувають у сфері керівництва Уряду (ідеться, зокрема, про міліцію, Державну прикордонну службу та Державну фіскальну службу).

Однак уже в мирний час до повноважень Голови держави належить визначення основних напрямів розвитку СБО загалом та його суб'єктів зокрема, їх усебічного оснащення, перспектив розвитку озброєння, військової та спеціальної техніки тощо. На основі цього розробляються та подаються на затвердження Президентові України відповідні концепції, стратегії та програми. У подальшому постає завдання щодо супроводження їх реалізації, узгодження різними суб'єктами СБО певних проблем, які при цьому виникають, а також забезпечення своєчасного корегування згаданих документів.

У кризових ситуаціях (під час воєнного або надзвичайного стану, антитерористичної операції тощо) перед Президентом України постає завдання з керівництва застосуванням суб'єктів СБО, налагодження взаємодії та їх координації. Крім того, потребуватимуть узгодження дії суб'єктів СБО із заходами інших суб'єктів системи забезпечення національної безпеки, у тому числі в зовнішньополітичній, економічній, внутрішньополітичній та інформаційній сферах³.

Внесення Президентові України пропозицій щодо реалізації таких завдань є функцією Ради національної безпеки і оборони України. Однак при цьому виникає

³ Погляди та рекомендації авторів стосовно розв'язання проблем такого керівництва, яке здійснюється Президентом України, іншими вищими органами державної влади, вищим воєнним керівництвом та військовим командуванням, у кризових ситуаціях, насамперед в умовах дії правового режиму воєнного стану, наводяться у статті [21].

запитання: який робочий орган має готувати для неї такі пропозиції? Апарати міністерств і відомств, очолювані членами РНБОУ, такими органами бути не можуть, оскільки не володіють необхідною узагальненою інформацією. Тому можливі два варіанти: створення із цією метою нового міжвідомчого робочого органу при Раді національної безпеки і оборони України або покладання відповідного завдання на її Апарат.

Якщо дотримуватися принципу максимального використання можливостей існуючих органів управління державою, то другий варіант є більш прийнятним. Однак при цьому необхідно уточнити завдання, структуру й чисельність працівників згаданого Апарату й укомплектувати його відповідними фахівцями.

В умовах зростання загроз національним інтересам України, наявних тенденцій до комплексного прояву різних їх видів у сучасних конфліктах та обмежених ресурсних можливостей держави створення СБО має стати пріоритетом безпекової політики України. Зведення військових формувань, правоохоронних і розвідувальних органів та спеціальних служб у єдину функціональну підсистему системи забезпечення національної безпеки дасть змогу реалізувати їх комплексний розвиток, досягти високого рівня взаємоузгодженості дій з локалізації (нейтралізації) загроз при раціональному використанні наявних ресурсів.

Перелік літератури

1. Указ Президента України № 468 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року «Про заходи щодо підвищення ефективності планування в секторі безпеки і оборони»» від 13 травня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rnbo.gov.ua/documents/352.html>.
2. Securing peace and development: the role of the United Nations in supporting security sector reform. Report of the Secretary-General. A/62/659-S/2008/39. 23 January 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/216/06/PDF/N0821606.pdf?OpenElement>.
3. Молнар Ф. Реформа сектора безпеки і оборони України: матеріали наукового семінару. – Вып. 4. – М. : Наука, 2005. – С. 9.
4. Валасек К. Гендер и реформирование сектора безопасности. ДКВС, БДИПЧ ОБСЕ, МУНИУЖ ООН, 2008 / К. Валасек. – С. 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osce.org/ru/odihr/75278?download=true>.
5. Реформування сектора безпеки України: Матеріали міжнародної конференції (м. Київ, 27–28 травня 2004 р.) / Національний інститут проблем міжнародної безпеки, Женевський центр демократичного контролю над збройними силами; за заг. ред. С. Пирожкова, Ф. Флурі. – К. : НІПМБ, DCAF. – С. 40 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dcaf.ch/content/download/35840/526897/file/ssr_ukraine.pdf.
6. Greene O. Security Sector Reform, Conflict Prevention and Regional Perspectives / O. Greene // Journal of Security Sector Management. – March 2003. – Vol. 1. – No. 1. [Електронний ре-

сурс]. – Режим доступу : <http://www.gsdr.org/go/display&type=Document&id=1711>.

7. Горбулін В., Литвиненко О. Сектор безпеки: стан і напрями реформування / В. Горбулін, О. Литвиненко // День. – 2009. – № 232.
8. Белов О., Литвиненко О. Система стратегічного управління сектором безпеки України: стан, проблеми і перспективи розвитку / О. Белов, О. Литвиненко. // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 1. – С. 100–104.
9. Поляков Л., Корендович В., Рудницький І. Воєнна організація держави і сектор безпеки: актуальні питання інституціалізації та розвитку / Л. Поляков, В. Корендович, І. Рудницький // Наука і оборона. – 2008. – № 1. – С. 3–7.
10. Кузьмук О. Від Воєнної організації до Сектора безпеки і оборони України / О. Кузьмук // Наука і оборона. – 2012. – № 4. – С. 12–21.
11. Лобко М., Саганюк Ф. Сектор безпеки і оборони: проблеми формування та розвитку / М. Лобко, Ф. Саганюк // Зб. наук. праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України ім. І. Черняхівського. – 2001. – № 1. – С. 134–139.
12. Семенченко А. Ефективність державного управління у сфері забезпечення національної безпеки / А. Семенченко // Наука і оборона. – 2008. – № 1. – С. 13–19.
13. Гречанинов В. Сектор безопасности Украины и культура безопасности. Интернет-сайт «Громадська ліга Україна-НАТО» / В. Гречанинов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ua-nato.org.ua/2010-10-09-11-32-11/expert/43-2010-03-29-13-38-19/557-article?tmpl=component&print=1&page=>.
14. Нечхаєв С. Погляди на зміст та структуру Концепції розвитку Воєнної організації держави / С. Нечхаєв // Наука і оборона. – 2007. – № 3.
15. Сектор безпеки і оборони / за ред. Р. Тимошенка. – К. : Аграр Медіа Груп, 2014. – 154 с.
16. Подоляка А. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи / А. Подоляка // Віче. – 2009. – № 18. – С. 24–31.
17. Крутов В., Новицький Г. Недержавний сектор безпеки як складова системи забезпечення національної безпеки України / В. Крутов, Г. Новицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/statti/228-konst-pravo/3493-2010-01-22-21-53-33.html>.
18. Взаємодія з недержавними охоронними підприємствами координуватиме рада при МВС, 10 червня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1074022>.
19. Горovenko В., Тютюнник В. Приватні воєнні компанії: міжнародний досвід і можливі шляхи його реалізації в Україні / В. Горovenko, В. Тютюнник // Наука і оборона. – 2013. – № 3. – С. 32–33.
20. Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України, затверджене Указом Президента України № 406 від 6 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/406/2011>.
21. Горovenko В. К., Тютюнник В. П. Деякі експертні висновки та рекомендації щодо введення воєнного стану на усій території України або в окремих її місцевостях / В. К. Горovenko, В. П. Тютюнник // Безпековий огляд. Виклики та ризики. – 2014. – 1 вересня. – № 9. – С. 10–14.

Надійшла до редакції 8 вересня 2014 р.